

v souzeném prípade bylo by tedy postupovat a rozhodnout o žádané rozluce podle slovenského manželského zákona.

Ale právem se odvolalo státní zastupitelství v B. proto, že předpoklady § 119 manželského zákona nejsou dosud splněny, — neboť nebylo zjištěno, že určení státního občanství stran není možné.

Na odvolacím soudu bude, aby i z úřední moci zjistil skutečnosti vztahující se na státní občanství sporných stran.

Čís. 16895.

I. Zrušenia právneho pomeru z osvojenia môžu sa domáhať len strany, ktoré smluvu o osvojení uzavrely.

II. Osoby, ktoré by mali zákonné dedické právo po osvojiteľovi, akby nebolo osvojeneckého pomeru, sú oprávnené domáhať sa žalobou súdneho výroku, že smluva o osvojení pre nedostatok zákonných náležitostí je právne neúčinná.

III. Podmienkou oprávnenosti príbuzných zostaviteľa v pobočnej vetve napadnúť platnosť testamentu, v ktorom zostaviteľ určil za dediča svojho osvojenca, je úspech žalobnej žiadosti, domáhajúcej sa súdneho výroku o neplatnosti smluvy o osvojení.

IV. Ak ide o osvojenie nezletilca osvojiteľkou, zostane osvojenec nadalej v otcovskej moci svojho rodného otca, ak nebolo v smluve inak ustanovené.

V. Súd nie je viazaný formálnym dokazovaním pri zisťovaní, aké právne pravidlá platia v cudzom štáte.

(Rozh. z 31. marca 1938, Rv III 876/37.)

Vdova A. M. smluvou zo 4. februára 1929 osvojila I. žalovaného, nezletilého syna II. a III. žalovaných. Dňa 22. septembra 1934 osvojiteľka zomrela a v písomnom súkromnom testamente, ktorý zanechala, ustanovila osvojenca za svojho univerzálného dediča. — Žalobníci, príbuzní osvojiteľky v pobočnej vetve, domáhali sa žalobou súdneho výroku, že smluva o osvojení I. žalovaného je právne neúčinná, že testament osvojiteľky je pre formálne a materiálne vady neplatný a že dotyčne pozostalostného majetku má nastať zákonné dedenie v ich prospech ako vetevných dedičov.

O b a n i ž š i e s ú d y žalobu zamietly. N a j v y š š í s ú d dovolacie žiadosti žalobníkov zamietol.

D ô v o d y:

Osvojovacou smluvou nastáva podľa § 4 zák. č. 56/1928 Sb. z. a n. medzi osvojiteľom a osvojencom ten istý právny pomer, ako medzi rodičmi a manželským dieťaťom. Nastáva tedy medzi smluvnými stra-

namí kontraktným aktom — akoby *mutatione naturae* — pokiaľ zákon inak neustanovuje, ten istý právny stav, aký vzniká medzi rodičmi a deťmi. Osvojenec stane sa takto rodinným členom osvojiteľa, ktorý rodinný sväzok nemôže byť podľa platného práva prerušený ľubovoľne jednostranným aktom, lebo osvojenec nadobudne voči osvojiteľovi takých práv, ktoré sú pro jeho život významné a dôležité a ktorých by mohol byť zbavený len vzájomnou dohodou podľa § 7 cit. zák., bez takej dohody jednostranne však len z dôvodov, aké vyžaduje platné právo pre vydedenie pokrevného dediča.

Z tohoto tesného rodinného pomeru plynie, že právo domáhať sa jeho zrušenia je najosobnejším právom smluvných strán. Preto nemôže sa domáhať zrušenia osvojovacej smluvy tretia osoba, aj keby bola oprávnená dediť po zostaviteľovi, akby tu nebolo platného osvojenia.

Mohli by tedy žalovaní s úspechom namietat' nedostatok aktívnej legitimácie žalobníkov, len keďby tu išlo o zrušenie osvojenia, o to však tu nejde.

Uvedené zásady platia však len na smluvu, ktorá bola uzavrená pri zachovaní zákona, lebo opísaný rodinný právny stav utvorí sa len takou osvojovacou smluvou, ktorá je právne účinná. Smluvu, ktorá nemá zákonných náležitostí, nemožno uznať za právne účinnú, a nemôže z nej osvojenec nadobudnúť rodinného práva, tedy ani práva dedického po smrti osvojiteľa. Z toho plynie, že neúčinná smluva nemohla by brániť žalobníkom, ktorí vystupujú ako dedičia z pobočnej vetvy, aby po osvojiteľke, ktorá pokrevných potomkov nemala, uplatňovali dedické nároky.

Nemožno im tedy oduznať právo k námietkam, ktoré sa týkajú právnej účinnosti osvojovacej smluvy, lebo akby sa ich námietky dokázaly opodstatnenými, nebolo by možno osvojeného I. žalovaného uznať za descendentného dediča zo zákona, a tak sú na bezúčinnosti osvojenia právne interesovaní.

Pravda je, že osvojiteľka ustanovila osvojenca za univerzálného dediča aj testamentom zo dňa 5. októbra 1928, ale ani táto skutočnosť nebráni žalobníkom, aby ako príbuzní z pobočnej vetvy napadli platnosť osvojovacej smluvy, lebo aj testament je formálnym aktom, ktorý pre nezachovanie zákonných náležitostí môže byť vyhlásený za neplatný, ako sa toho zároveň domáhajú žalobníci v tomto spore, akby boli oprávnené dôvody, ktoré uvádzajú v žalobe. Avšak na základe právneho záujmu, vyvodeného z právneho dôvodu dedického z pobočnej vetvy, mohli by žalobníci napadnúť platnosť testamentu len, akby osvojenie nebolo uznané za účinné, lebo právny nárok dedický z pobočnej vetvy vzniká v nedostatku testamentu len, keď po zostaviteľovi nezostalo descendent. Keď však žaloba o neplatnosť osvojenia je riešená z nižšie uvedených dôvodov záporne, padá týmto predpoklad oprávnenosti žalobníkov napadnúť testament, lebo — ako už vyššie bolo uvedené — práva osvojenca rovnajú sa s hľadiska dedenia právam pokrevného descendentu.

Žalovanými uvedená okolnosť, že sú na žive bližší príbuzní zostaviteľky z otcovskej vetvy a že nie celý majetok je vetevný, má význam len pre posúdenie pomeru, v akom vzniká žalobníkom nárok na pozostalosť, hľadiac na ostatných zákonných dedičov z pobočnej vetvy. Táto otázka však v rámci tohoto predurčujúceho sporu nemôže byť riešená a sama okolnosť, že sú aj ďalší dedičia z pobočnej vetvy, nevyklučuje zásadne oprávnenosť žalobníkov napadnúť osvojenie, keď — ako odvolací súd správne zistil — pochádzajú od spoločného kmeňa zostaviteľky z matkinej vetvy. Treba ich tedy uznať za legitimovaných k žalobe, aj keďby len jedna čiastka majetku pochádzala z tejto vetvy, a že by celý majetok pochádzal len z otcovskej vetvy, žalovaní ani sami netvrdili.

Je pravda, že v prípade osvojenia ženou — ako sa stalo v súdenom prípade — prislúchalo poručníctvo nad nezletilým osvojencom podľa § 36 zák. čl. XX:1877 osvojiteľke, ak si ho nevyhradil zákonný otec, ale toto ustanovenie stratilo podľa § 13 zák. č. 56/1928 Sb. z. a n. platnosť a platia ustanovenia práve citovaného zákona. Podľa jeho § 4 osvojením dozráva rodinný pomer osvojenca k jeho rodným rodičom zmeny len potiaľ, že otcovská a rodičovská moc rodných rodičov prechádza podľa odst. 2 tohoto §u na osvojujúceho muža. O tom, že by táto moc rodných rodičov zanikla, aj keď je osvojiteľkou žena, citovaný zákon ničoho neustanovuje, proto hľadiac aj na ustanovenie posl. odst. § 4 treba mať za to, že ak v osvojovacej smluve v tomto smere nebolo inak smluvené — ako je to aj v súdenom prípade — otcovská moc II. žalovaného nad osvojeným I. žalovaným nezanikla, a patrí mu tedy podľa odst. 3 § 15 zák. čl. XX:1877 právo zastupovať svojho syna vo spore.

Žalobníci v sťažnosti svojho dovolania oprenej o bod 1 § 505 Osp., ktorej si treba podľa § 535 Osp. povšimnúť, neuvádzajú žiadnej skutočnosti, pre ktorú by II. žalovaný ako rodný otec nemohol zastupovať svojho syna, I. žalovaného, preto nebolo možno uznať za oprávnenú sťažnosť žalobníkov, že II. žalovaný, ktorého aj sami označili v žalobe za »tútora« I. žalovaného, nie je v tomto spore oprávnený zastupovať I. žalovaného, keď ich záujmy v spore nekolidujú.

Rovnako je bezpodstatná sťažnosť žalobníkov, týkajúca sa posúdenia účinnosti osvojovacej smluvy.

Nebolo sporu o tom, že osvojiteľka bola občiankou Čs. republiky. Nie je napadnuté ani zistenie, že osvojenec pred uzavrením osvojovacej smluvy nebol občanom tohoto štátu. Osvojenec narodil sa vo Viedni a nie je sporné, že jeho otec bol svojho času občanom rakúskym. Na všetky tieto okolnosti boli pri žiadosti o schválenie osvojovacej smluvy predložené pod č. N 26/29 domovské listy osvojiteľky a otca osvojeného ako aj rodný list osvojenca a nebolo závary, aby ich súd pri schválení osvojenia preskúmal. Žalobníci v dovolaní len všeobecne vytýkajú, že odvolací súd nesprávne zistil rakúske štátne občianstvo I. žalovaného v čase jeho osvojenia, a neuvádzajú konkrétneho dôvodu, prečo

nesledoval v štátnom občianstve svojho otca, alebo prečo mal byť štátnym občanom rumunským alebo maďarským, ako to tvrdia.

Podľa zistených skutočností tedy odvolací súd správne posúdil otázku, či k osvojeniu stačí privolenie prirodzeného otca, alebo či je k nemu potrebné aj schválenie poručenského úradu podľa právneho poriadku toho štátu, ktorého príslušníkom bol otec nezletilého osvojenca, keď nebolo dokázané, že bol nezletilec príslušníkom iného štátu, než bol jeho otec, lebo podľa 2. vety § 12 zák. č. 56/1928 Sb. z. a n. treba otázku čo do schválenia osvojencovho prejavu posúdiť podľa právneho poriadku toho štátu, ktorého príslušníkom je osvojenec, a to sú v súdenom prípade predpisy spolkového štátu rakúskeho.

Po tejto stránke aj podľa sdelenia spolkového ministerstva spravdnosti ve Viedni smerodajné sú predpisy § 181 rak. obč. zák., ktorého ustanovenia vykládajú sa podľa citovaných sdelení tak, že sa súdne schválenie vyžaduje len, keď niet manželského otca, inak stačí privolenie otca samého

Správnosť tohoto výkladu vychádza však aj zo samého znenia citovaného §u, podľa ktorého nezletilé dieťa môže byť prijaté za vlastné len so svolením manželského otca, alebo ak ho niet, len so svolením matky, poručníka a súdu. Súd môže síce podľa § 268 Osp. učiniť potrebné opatrenia za tým cieľom, aby spoznal cudzie právo, a môže si k tomu opatriť potrebné pramene aj z úradu. Ale po tejto stránke nie je viazaný formálnym dokazovaním, preto mohol odvolací súd pri zistení rakúskeho právneho poriadku použiť aj sdelenia viedeňského spolkového ministra spravdnosti, ktoré predložila strana, najmä keď o jeho úradnom pôvode nebolo sporu, a o jeho obsahu mohol sa presvedčiť aj z úradného textu zákoníka, ktorý sa nechádza takmer u každého domáceho súdu.

Nemusel si preto odvolací súd všimnúť prameňov, z ktorých žalobníci čerpajú oporu pro svoje opačné právne stanovisko.

Inak z poznámok pripojeného matričného výpisu je zrejmé, že osvojenie, na základe ktorého bolo nové priezvisko osvojenca zaznamenané v matričnej knihe viedeňského farského úradu, bolo čo do jeho platnosti skúmané príslušnými úradmi rakúskymi, tak civilnými, ako aj cirkevnými.

Z obsahu osvojovacej smluvy je patrné, že II. žalovaný učinil svojovací prejav vo smluve ako zástupca a »tútot« kontrahujúceho nezletilého svojho syna a on i jeho manželka zvlášť III. žalovaná učinili svojovací prejav ako rodičia nezletilého syna, — preto je lichá sťažnosť že chýba prejav osvojenca, keďže v jeho zastúpení konal jeho otec.

Niet takého predpisu, podľa ktorého by len taká osvojovacia smluva bola platná a právne účinná, ktorá je napísaná v jazyku štátnom, preto nemôže prekážať účinnosti sporného osvojenia, že smluva bola napísaná v jazyku nemeckom. Že sa k platnosti smluvy vyžaduje podľa § 8 overenie podpisu súkromnej listiny, o akú tu ide, neznamená, že táto

môže byť napísaná len v štátnom jazyku, a je nerozhodná pre posúdenie formálnej náležitosti, či súdny úradník, ktorý podpis overil, rozumel nemeckému jazyku listiny, lebo jeho úlohou je potvrdiť len fakt, že podpisy na listine pochádzajú od nositeľa podpísaného mena. Overovacia klauzula opatrená je úradným razítkom okresného súdu v N. a je z toho zrejmé, že overenie vykonal kancelársky úradník tohoto súdu na mieste samom v B. a nie úradník okresného súdu v B., kde súdu vôbec niet.

O osvojenom nezletilcovi, ktorý mal rodičov, neviedlo sa poručenstvo, bol preto príslušný pre poručenské schválenie smluvy podľa § 10 cit. zák. poručenský úrad v obvode tohoto súdu, u ktorého mal manželský otec všeobecný súd vo veciach sporových. Táto príslušnosť spravuje sa podľa § 19 Osp. bydliskom, a keď nebolo sporné, že otec mal trvalé bydlisko v B. ako aj tiež osvojiteľka, bol pre súčinnosť pri osvojení nezletilého syna príslušný podľa § 1 zák. č. 391/1922 Sb. z. a n. poručenský úrad prvej stolice v obvode okresného súdu v N., resp. v druhej stolici podľa vtedy platného § 2 zák. č. 246/1922 Sb. z. a n. poručenský úrad druhej stolice zriadený u krajského súdu v T., ktoré úrady smluvu svojimi usneseniami schválili a — ako je na predloženom originále smluvy patrné — opatrilý schvaľovacou klausulou (§§ 10 a 11 zák. č. 56/1928 Sb. z. a n.).

Nemá preto oprávnenosti ani sťažnosť, že osvojovacie smluva nevyhovuje zákonným podmienkam ani podľa tuzemského práva, ktoré je čo do platnosti, príslušnosti a obsahu smerodajné podľa prvej vety § 12 cit. zák. Namietaná skutočnosť, že poručenský úrad prvej stolice vydal smluvu stranám ešte pred jej poručenským schválením úradom druhej stolice, je len vadou manipulačnou a nemá významu na jej platnosť to, že bola poručenským úradom druhej stolice schválená len na žiadosť smluvných strán.

Bezpodstatná je aj sťažnosť, pokiaľ ide o materiálne posúdenie prejavu osvojiteľky, keďže žalobníci po tejto stránke nedokázali u nej žiadných objektívnych príznakov duševnej poruchy, a skutočnosti, ktoré zistil odvolací súd, a ktoré neboly napadnuté spôsobom § 534, odst. 3, Osp., naznačujú — ako odvolací súd správne dovodil — takú inteligenciu na strane osvojiteľky, ktorá nemôže vzbudiť ani tú najmenšiu pochybnosť o tom, že bola schopná platne konať a že konala z voľného vlastného rozhodnutia.

Netrpí tedy osvojovacie smluva ani s hľadiska predpisov zák. č. 56/1928 Sb. z. a n., ktoré sú pre posúdenie platnosti podľa prvej vety § 12 smerodajné, ani s hľadiska materiálneho takou vadou, ktorá by ju činila právne neučinnou. Pretože takto treba I. žalovaného uznať za osvojeného syna, a tak podľa platného práva za descendentného dediča zostaviteľky, neprislúcha žalobníkom právo napadnúť jej testament.

Preto boly bezzákladné dovolacie žiadosti zamietnuté.